

Bogdán László

OTT TÚL, NEM MESSZE,
MÁR EGY MÁSIK VILÁG VOLT

*„Engem, mint egy folyót,
Nehéz idők utamból eltereltek,
Kicsérélték az életemet. Másik
Mederben zúg, a régit elkerülve,
A magam partjait nem ismerem.”
(Anna Ahmatova: Az ötödik elégia)*

*Setét Viola, Kátó Sándor, Técsy Sándor,
Váradi Bejer László, Mózes Attila
és Egyed Péter emlékére*

35. A FORGATAG

Nem múlik el az éjszaka. A lombok
katedrálisában tétova zúgás.
Felkel a szél. Felhők takarják
a holdat. Viola „teste” íjként megfeszül,
mintha várna valamire.
A fák is megmozdulnak, mintha útra
akarnának kelni, valahova az éjszaka
láthatatlan mélye felé.
Távolról lánccsörgés hallatszik.
Sípok, dudák, kereplők hangja.
Sikoltozás, éneklés, hahota.
Színes maskarás tömeg tódul a tisztásra.
Nők és férfiak. Rikító álarcok szikráznak
az újra előtűnő hold foszforeszkáló,
sejtelmes fényében. Torz maskarák.
Az egyik hosszú katrincás cigánylány
megáll előttem, megmozdul kesztyűs keze,
mintha meg akarna érinteni.

Ellököm, letépem rókaálarcát.
és megdöbbenek. Alatta nincsen arc.
Nincsen semmi, csak az üresség,
a romlás, a vizsály kérdőjelei villódnak.
A többiek körülfoznak, tapogatnak,
mintha hullók érintenének, undorodom,
fejhangon vihognak, hátrálok,
egy fának ütközöm, s hirtelen,
átmenet nélkül tűnnek el,
ahogyan jöttek, s a feltámadó szél
összesöpri a murokhorokat,
szénszemeket, állatmaszkokat, álarcokat.
Voltak, nincsenek. „Na, ez volt
az illúzió – nevetsz. – Látod,
teljesen valószerűnek tűnik.
Ilyeneket teremtünk majd,
ha végre megérkezel körünkbe
és illúzióinkban fogunk élni.” –
Nevetsz, s én meg sem tudok szólalni
a döbbenettől. „Nem értem –
dadogok –, kik voltak ezek?
És álarcaik alól hova tűntek
egykori arcaik, ha ugyan
valaha is volt arcuk?”
„Nem tudom, ezen még nem is
gondolkodtam. Talán elveszítették őket
egy régi karneválon,
ahol jelen lehettünk mi is,
s álarcainkat le sem vetve ölelkeztünk
ezen az akkor is holdfényben
lebegő tisztáson, az ős fák között,
és nem érdekelték a többiek.
Egymásban vesztegeltünk édelegve
és kiestünk a karnevál *valós* idejéből,
ha volt egyáltalán ennek a régi
karneválnak valaha is saját ideje.
Ha megtörtént valamikor egyáltalán.

Olyan keveset tudunk.
De ott botorkálunk azóta is
a vermek között, kerülgetve
a hahotázó, kéjben, kínban vonagló
szép maszkokat. Időnként
óhatatlanul nekik is ütődünk.
Nincs mit tenni!
A találkozás elkerülhetetlen!
De makacsul emeljük a lábunk,
tovább, tovább,
magukat kellettő, vihorászó maszksurák
és mélán tátongó vermek között.
S ezek nem az éden vermei, ó, nem.”
Itt csodát már csak a képzelet tehetne!
De képzeleghet-e egy fényecske egyáltalán?

36. A LEHETŐSÉGEK

Úgyszólván mindent megtehet! –
jelenik meg a fa alatt Attila,
„teste” foszforeszkál a sötétben,
hol elveszíti körvonalait,
hol újból megtalálja.
Újra zúgás kél, a lombkoronák között
motoz a szél, s távolból hallatszik még
az álarcosok önfeléd kacagása. –
Illúziókat teremthet életéből
és újraélheti a régen szertefoszló,
az időben elsüllyedő eseményeket,
mondjuk a *napnyugati vándorlást*.
Igen, egy elbeszélését is akár,
amit akkor, amikor írta,
olyan hallucinatórikus erővel képzelt el,
hogy azt is hihette, megtörténik.
Újraélhet mindent, amit csak akar.
A gonosz mindenkori színeváltozását,
incselkedéseit, a krampusz halálát,

bármit, ami megtörtént velem,
amit elképzelt. Az ereje ez, de a gyengesége is,
mert nem ilyen egyszerű minden,
válogatnia kell, akár az életében,
s ha választ, már a választását éli,
a többi lehetőség szertefoszlik.
Lebeg illúzióiban, fény, árnyék
már soha többé nem dereng át.
Utolsó találkozásunkkor,
amikor megkérdezted, mi van velem,
hogyan mikor megyek el végre orvoshoz,
kitértem. Te mindent ismersz,
a Kafka leveleit is bizonyára ismered?
Azt írta Max Brodnak:
*„Szépen bizonyítod, hogy miért kell
egészségesnek lennem, de ez utópia.
Amit feladatként bízol rám,
talán egy angyal dolga lett volna,
szüleim nászágya felett,
vagy népem nászágya felett,
feltéve, hogy van népem.”*
Én nem voltam annyira magabiztos,
mint ahogy sokan gondolták.
A póz, a város brávjója csak játék volt,
védekezés, nem szerettem volna,
ha idő előtt beszippant az örvény.
Hallgattam, ahogy a feltámadó szélben
csörömpöltek az üres üvegek a balkonon,
vándoroltam A-tól Z-ig, elbűvölt
az üvegcsendélet, hihettem, hogy
legalább átmenetileg meghátrálnak
az árnyak, de éreztem, hogy
a romlás megállíthatatlanul terjeszkedik,
felzabál mindent. Nem volt megállás.

37. INTERMEZZO 1. A GONOSZ INCSELKEDÉSEI

„A város csöndesen haldokolt,
Mintha roppant, némán fenyegető
Hadsereg vonult volna át rajta,
Mely után csak fájdalom, félelem
és csüggedés marad. E temetőnyi
magaslatról, ahonnan a bolyongó lelkek
vad sejtelmeinek határai
kifürkészhetetlen végtelenségekre is
nyílnak, ugyanakkor metafizikus festők
utcai ásitottak a lepillantóra, csak
kontrasztok nélkül, mert sehol
egy foltnyi napfény nem hívott elő
egyetlen árnyékot, minden
egyen-szürke volt, árnyalat nélküli,
sivár és kifosztott. Az alacsonyan állongó
tömör felhőréteg elakadt
a katolikus templom keresztjén,
s úgy tetszett, soha nem vonulhat el
immár a város felől.”

38. CIPŐK AZ ÚT SZÉLÉN

Amikor a nyolcvanas évek elején
eljutottam Szentgyörgyre, látni akartam
Sugásfürdőt, már csak az elmaradt
számháború miatt is.
Délután indultunk el. A nap sütött,
de azért már alig melegített,
foga volt, ahogyan félvak
nagyanyám mondogatta.
Az erdő színei mintha elveszítették volna
derűs kisugárzásukat,
a komor színpompa a jövőt előlegezte,
a feltartóztathatatlanul közelítő telet.
Olyan lett hirtelen a táj,

mintha Edit festette volna,
s hirtelen egy pár cipőt láttunk meg
az út szélén,
két, aránylag jó állapotban lévő,
magas sarkú, piros női cipőt.
Házi feladat – mutattam rájuk,
oldani akartam a körénk feszülő nyugtalanságot,
ami a sötétlő erdőből sugárzott,
és lassan birtokába vett mindent –
elképzelni, hogy kié lehetett
ez a pár vörös cipő? S miért hagyta
az út szélén, hogyan ment tovább,
be a nagy sötétlő erdőbe?
Ide-oda pillantva fedeztük fel
a hajladozó alakokat.
Olyan volt tényleg az egész,
mintha Edit festette volna.
Én először nem is értettem, mit keresnek?
Te neveltél. „Makkot szednek a
disznóknak!” – magyaráztad, s váratlanul
mi is bementünk az erdőbe.
„Rövidítünk!” – indultál előre
a láthatatlan ösvényen.
Te akkor még talán hittél abban,
hogy mindennek célja van, oka, értelme,
hogy mindent meg lehet magyarázni
racionálisan, de ha mégsem,
akkor az se baj, csak mi nem értjük,
és kedvenc novelládat idézted,
történet falkányi kutyával,
igen, ahol – bámulatos volt a memóriád,
mindig megdöbbenett – én is,
miért, miért nem, második személyben
írok magamról. „Ülsz a szobádban,
nézed a sikátor másik oldalán lévő,
kigyúló fényeket, s nem akarsz bölcs dolgokat
kitalálni. Arra gondolsz,

*hogy most más negyedek, más városok
 más-más emeletein körülbelül ugyanezt teszi
 A. is meg L., G. és a másik L.,
 P. és D. és B. lassan már az is elég nektek,
 amit a puszta látvány kínál,
 még ha nem is érdekes...”*

Igen, de pontosan azért indultam el akkor,
 érveltem, mert nem akartam
 ebbe belenyugodni, lázadoztam,
 a legborzasztóbb az, ha megszokod,
 idéztem magam magamnak Pilinszkyt,
 s én nem akartam megszokni.
 Amikor eljött a változás, ugorjunk,
 valamiképpen én is ebbe a felismerésbe kapaszkodtam.

39. INTERMEZZO 2. HÜVELY MATYI

*„Hüvely Matyi egy időben számolgatott.
 Egyetlen sétája alkalmával, egyetlen főtéren öt,
 tábla mögött lézengő éhségstrájkolót,
 hatszázötvenkilenc-hétszázharminckettő
 vitatkozó, háttérbe szorított politikust,
 s a volt New York sarkán tizenhárom-huszonhét
 üzletszerűen kéjtelgő munkáslányt
 és hat stricit számolt össze.*

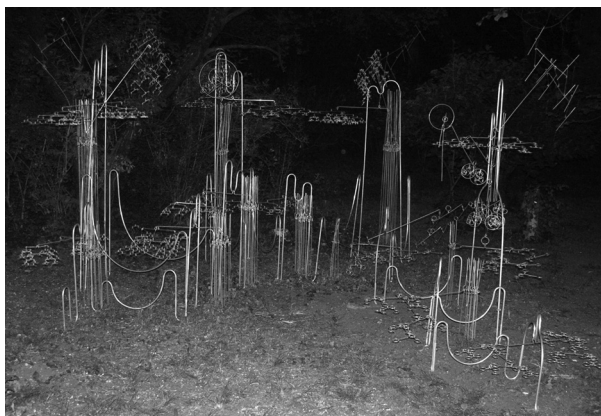
*Már javában állt az infláció, a selyemfiúk
 jobb híján egymásnak ajánlgatták védenceiket,
 és ezen is jól el lehetett röhécselni.
 Ők nem voltak palik egymásnak,
 a paliknak pedig éppen nem volt pénzük.
 Pedig a legolcsóbb mulatság még mindig az volt,
 ami a Vorspiel és a Nachspiel közé ékelődik
 a nemi élet teljességében... Családban erről
 egy felvilágosított munkásasszony
 még többet is el tudna kéjnyögécselni.”*

40. A KETRECEK

Igen, nagy dolgok részesének
hihettem átmenetileg magam.
De hogy meddig tart ez az átmenet,
hogy vége lesz-e, lehet-e egyáltalán,
nem tudtam elképzelni. Sodródtam.
Taszított a szép új világ.
Ami se szép nem volt, se új,
s egyszerre veszítette el emlékezetét és eszét.
Mintha már akkor is egy illúzióban éltem volna,
de nem tudtam róla. Amikor viszont
kibukkantunk az erdőből és megláttam a ketreceket,
a villogó ketrecek az ellenfényben,
meglepődtem. Állatkert itt, a világ végén,
nézegettem a szomorú medvéket,
a szundikáló baglyokat,
a türelmetlenül ide-oda cikázó rókákat,
a megfeszülő farkasokat, a ketrece közepén
figyelő sast. Valószerűtlen volt az egész,
de éreztem ugyanakkor az állatok vad
szűrő szagát is. Borzongtam.
„Volt oroszlán is, de lelőtte egy
részeg köztisztviselő – magyaráztad –,
aki Afrikába képzelhette magát,
lelőtte a rácsok mögül őt figyelő
mélakóros oroszlánt.” S a ketrecek körül
hullámszerűen kezdett a romlás,
akár egy örvény szippantott be mindent.
Talán, hogy tudjuk meg végre
hol vagyunk. „Valahol messze vidéken.”
Idézted Svejket. A többi elmosódik a lemenő nap fényében,

noha ezt a kirándulást is
számtalanszor újraéltem az illúziókban,
s tudom a történet végét,
nem a sötét erdőben bukdácsolva

tértünk meg városodba, utánunk jött
kocsival a barátod, s a reflektorok fényében,
amint gurultunk lefele az úton,
a fák között még látni véltem
a makk után fáradhatatlanul kutató
gazdákat, elvégre valamit kell adni
a disznóknak, nem éhezhetnek, mint mi,
de a vörös női cipők már eltűntek.
Kijöhetett az erdőből a hölgy, elvégre
egyszer minden pásztoróra véget ér,
és lábát törölgetve húzhatta fel,
hogy tovább tipegjen, gavallérja karján
a műúton, az elképzeltetlen jövő felé.
Minket viszont sodort a huzat,
jött a változás, és ilyen lett,
„Örülök, hogy túlélted” – mondotta Gazsi,
amikor először tért haza,
még a régi Utunk szerkesztőségében.
„Nem éltem túl – válaszoltam,
és ahogy ő írta, hosszú ujjaimmal
fölemeltem a több tonnás súlyú konyakospoharat.”

Tér (installáció)